

VERKSAMHETSÅRET

1960

INDUSTRIENS
UTREDNINGSPENSTITUT
STOCKHOLM

INDUSTRIENS UTREDNINGSSINSTITUT

är en fristående vetenskaplig forskningsinstitution grundad 1939 av Svenska Arbetsgivareföreningen och Sveriges Industriförbund.

Syfte

Att bedriva forskning rörande ekonomiska och sociala förhållanden av betydelse för den industriella utvecklingen.

Verksamhet

Huvuddelen av arbetet inom institutet ägnas åt långsiktiga forskningsuppgifter. Man siktar härvid till ett studium av de grundläggande sammanhangen inom näringslivet och särskilt till att belysa de frågor som hör samman med strukturella och institutionella förändringar. Forskningsresultaten publiceras i institutets skriftserie.

Vid sidan om det långsiktiga forskningsarbetet utför institutet smärre utredningar rörande speciella problem samt ger viss service åt industriföretag, organisationer, statliga myndigheter etc. Institutet sammanställer vidare bland annat månadssiffror över industriproduktionen samt en index över denna.

Styrelse

Tekn. dr Marcus Wallenberg,
ordförande

Direktör Axel Enström

Direktör Per Hemberg

Direktör Axel Iveroth

Direktör Bertil Kugelberg

Bruksdisponent Bror Lagercrantz

Fil. dr Sven Schwartz

Docent Jan Wallander

Tekn. dr Ernst Wehtje

Personal

Chef: Docent Jan Wallander

Biträdande forskningschef: Fil.lic. Erik Höök

Sakkunnig: Professor Ragnar Bentzel

Sekreterare: Fil.kand. Göran Albinsson

Fil.kand. Jan Gillberg

Civ.ekon. Lars Lidén

Aktuarie: Fil.kand. Claes Lagerkvist

Kamrer: Fru Ruth Wiklund-Ellerstad

Övrig ordinarie personal samt med särskilda utredningar sysselsatta:

fru Kate von Arnold

fil.kand. Per-Olov Boman

fru Lisbeth Brandeskog

fru Gerd Brandinger

fru Birgit Carlevid

professor Erik Dahmén

ekon.lic. John Ekström

civ.ing. Bertil Eneroth, DHS

fru Ingegerd Enqvist

fröken Ingrid Forsberg

civ.ekon. Lennart Fridén

docent Odd Gulbrandsen

fil.lic. Bengt Höglund

fil.kand. Lars Kritz

fru Marina Lidberg

pol.mag. Erwin Mildner

docent Leif Mutén

ekon.lic. Lars Nabseth

fru Wera Nyrén

herr Bertil Olsson

fil.dr Erik Ruist

fil.lic. Bengt G. Rundblad

herr Åke Sundström

professor Ingvar Svenilsson

fru Ester Wennerholm

fru Gunni Westerberg

herr Lars Wohlin

Verksamhetsåret 1960

Förord

De långsiktiga utvecklingsproblemen har undan för undan fått ökad vikt för industriföretagen. Detta är en naturlig följd av att konjunktursvängningarna varit mindre accentuerade samtidigt som företagen haft att ta ställning till frågor vars lösning får verkningar långt in i framtiden. Det mest bekanta exemplet härpå torde vara de nya stormarknaderna i Europa. Denna ändrade intresseinriktning kan också på sätt och vis sägas vara ett uttryck för ökad kunskap om vår ekonomi och dess utvecklingstendenser. Detta ökar samtidigt kravet på sådan kunskap.

För IUI har sedan gammalt de långsiktiga problemen stått i centrum för intresset. Ett typiskt uttryck för detta är den undersökning om »Svensk industri under 60-talet», som under 1960 tagit mycket av våra krafter i anspråk. Genom denna utredning, som utföres på uppdrag av 1959 års långtidsutredning, hoppas vi kunna ge en bild av några av huvuddragen i den industriella utvecklingen under 60-talet.

Under föregående år har vi vidare publicerat en undersökning, som är ett uttryck för vad vi betraktar som ett mycket väsentligt inslag i alla studier rörande de långsiktiga utvecklingstendenserna. Jag syftar på boken »IUI's konsumtionsprognos för år 1965 — en granskning och revidering».

Prognoser bör fortlöpande göras om. Detta inte enbart därför att man på så sätt får tillgång till bedömningar av framtiden, som är så aktuella som möjligt, utan också därför att själva analysen av skillnaden mellan prognos och verklighet ger viktig kunskap. Därigenom får man nämligen möjlighet att pröva de teorier, som ligger bakom prognoserna och kan på så sätt så småningom komma fram till allt bättre instrument för bedömningen av framtiden. En sådan omprövning av tidigare prognoser för bilutvecklingen har också publicerats under året.

Vad som ovan sagts berör två av institutets forskningsområden: det industriella framåtskridandet och den framtida marknaden. När det

gäller det tredje huvudområdet — arbetsmarknadsproblemen — står två stora undersökningar på vårt program. Den ena avser verkningarna av löneökningar på industriföretags produktionsinriktning, tillverkningsmetoder och prissättning. Denna undersökning befinner sig under tryckning. Den andra sysslar med problem kring arbetskraftens rörlighet och har kommit in i sitt slutskede.

Stockholm den 1 januari 1961

Mr. Haurumbug

Innehåll

UTGIVNA PUBLIKATIONER	7
Industriföretagets produktionseffektivitet	7
Funktionsrabatter och konkurrensproblem	8
Den framtida konsumtionen	11
Revision av bilprognosen	12
TV-utvecklingen i Sverige	14
Sverige inför europeisk integration	19
Industriproblem 1960	20
FORSKNINGSPROJEKT UNDER ARBETE	22
Den industriella utvecklingen	22
Svensk industri under 60-talet	22
Verkstadsindustrins kapitalstruktur	22
Investeringskalkyler enligt MAPI-metoden	23
Input-output-undersökningen för verkstadsindustrin	24
Svensk verkstadsindustri — en branschmonografi.	24
Näringslivets transporter	25
Den offentliga sektorns expansion	26
Företagsbeskattnings utformning	28
Den framtida marknaden	29
60-talets dryckesvanor	29
Textil konsumtion	32
Reklamens verkningar	32
Norrlandsutredningen	33
Speciella konsumtions- och marknadsstudier	33
Biografbesöksfrekvensens utveckling i Sverige	34
Konferens	36

Arbetsmarknadsproblem	36
Arbetskraftens rörlighet.	36
Löneökningars verkningar inom industrin	38

STATISTISKA OCH EKONOMISKA ÖVERSIKTER SAMT

ÖVRIG VERKSAMHET	39
Produktionsindex	39
Snabbhet kontra noggrannhet — indexproblematiken i ett nötskal	39
Verkstadsstatistik	44
Industriell månadsstatistik m. m.	45
Det ekonomiska läget.	46
Övrig verksamhet	47

*

Diagram

1. Bilbeståndet i Sverige	13
2. TV:s utveckling i Kanada och Sverige	16
3. Hushållsantalet i Sverige uppdelat på fältstyrkeområden.	18
4. Folkskolekostnader i procent av civil konsumtion	27
5. Per capita-konsumtion av sprit och öl i Sverige och Danmark	30
6. Biografbesöksfrekvensens utveckling 1955-59	35
7. Produktionsindex för hela industrin 1959-60	40
8. Produktionsindex för hela industrin 1935-60	41
9. Produktionsvolymen i vissa branscher 1957-60	42
10. Orderstock i verkstadsindustrin augusti 1956-augusti 1960	45
11. Ordergång från hemma- och exportmarknad i verkstads- industrin exkl. varven september 1956-augusti 1960	46
Karta. TV-nätet i Sverige den 30 juni 1960	17

Utgivna publikationer

Industriföretagets produktionseffektivitet

Under denna titel — och med underrubriken *»mågra mätningmetoder»* — publicerades våren 1960 resultatet av institutets undersökningar på effektivitetsmätningens område. Boken, vars författare är fil. dr Erik Ruist, har rönt stor uppmärksamhet. Den har flitigt recenserats i fackpressen och legat till grund för föredrag och estradsamtal i produktivetsfrågor.

En av författarens första åtgärder i boken är att ersätta ordet produktivitet med effektivitet. Han menar att begreppet produktivitet alltför mycket infekterats av den lönepolitiska debatten för att vara riktigt lämpligt. Bakom det mesta talet om produktivitet ligger, menar författaren, en vag känsla av att den tjänar som mätare av effektiviteten i näringslivet. Varför då inte konsekvent utgå från effektivitetsbegreppet och försöka mäta detsamma?

Men vad menas med effektivitet? Ja inte heller detta begrepp är entydigt. Det är mycket svårt att få fram ett både tillförlitligt och allmänt accepterat mått på vad som avses. Uppfattningen om vilket mål ett företag bör sträva mot kan vara beroende av om det betraktas ur social eller företagsekonomisk synvinkel. Samhället kan t. ex. ange målet som full sysselsättning eller tillgodoseendet av vissa försvarssynpunkter. Företaget självt saknar vanligen skriven företagspolitik, men måste alltid i sista hand ha det ekonomiska utfallet som rättesnöre. Dessa båda exempel visar målsättningens betydelse vid varje form av effektivitetsmätning. För att kunna bedöma om en viss verksamhet är effektiv eller inte måste man alltså känna dess syfte.

Men även om nu företagen i vår typ av samhälle bland annat har målsättningen att ge så stor avkastning som möjligt behöver ett försämrat rörelseresultat inte vara detsamma som att företaget arbetar mindre effektivt än tidigare. Nedgången kan helt enkelt förklaras av höjda pri-

ser på arbetskraft och råvaror eller någon annan faktor som det individuella företaget har små möjligheter att påverka. För att få fram ett rättvisande effektivitetsmått måste därför hänsyn tas till dessa opåverkbara faktorer.

Författaren har, bland annat av detta skäl, tvingats begränsa studien till att omfatta effektiviteten hos de producerande avdelningarna i företaget. Den inverkan på totalresultatet som mer eller mindre lyckade inköps- och försäljningsåtgärder kan få faller utanför det konstruerade effektivitetsmättet. Målsättningen har sedan kunnat formuleras sålunda: Företagets producerande avdelningar skall till så låg kostnad som vid varje tillfälle är möjligt tillverka de kvantiteter och kvaliteter av olika produkter som ledningen bestämmer.

Utifrån denna allmänna målsättning ägnas större delen av undersökningen åt de metoder som kan komma i fråga vid framräkandet av s. k. åtgångstal för olika produktionsfaktorer. Särskilt ingående behandlas de problem som uppstår vid mätning av arbetskrafts- och kapitalåtgången. Därjämte diskuteras sådana svårigheter som sammanhänger med att produktionens sammansättning varierar från år till år. I ett avslutande kapitel visar författaren sedan hur de beräknade åtgångstalen kombineras till ett enda sammanfattande effektivitetsmått.

Den framlagda undersökningen har karaktär av handbok i effektivitetsmätning. För att kunna sprida de gjorda rönen ut till företagen krävs dock sannolikt fortsatta insatser från institutets sida. En sådan informativ insats kan vara konstruerandet av överskådliga typfall. — Effektivitetsmätningar av det här slaget kommer alltid att stöta på stora svårigheter vare sig man jämför företagets nuvarande effektivitet med tidigare förhållanden eller gör jämförelser med andra företag i samma bransch. Fördelarna av att kontinuerligt kunna hålla sig underrättad om den egna rörelsens effektivitet borde stimulera till allvarliga försök att övervinna svårigheterna.

Funktionsrabatter och konkurrensproblem

Under titeln »*Prisdifferentiering inom handeln — en studie av köparprestationer ur leverantörens synpunkt*» framlades i maj resultatet av ett arbete

som IUI gjort tillsammans med Grosshandelns Utredningsinstitut. Undersökningen utfördes på uppdrag av Industriförbundet och Grossistförbundet. Författare var civilekonom Lars Lidén och ekon.lic. Bengt A. Holmberg. Ämnets karaktär av ömtålig policy-fråga förklarar den debatt skriften väckt i distributionskretsar. Som ett kuriosum kan vidare nämnas, att boken figurerat i ett uppmärksammat mål inför Näringsfrihetsrådet och där åberopats av båda parter.

Under senare år har en förvirrad och stundom ganska häftig diskussion förts kring konkurrensproblemen här i landet. Orsaken står väl ytterst att finna i den växtvärk som kännetecknat distributionsapparaten. Starkt ökad varutillgång i förening med en mer konkurrensvänlig lagstiftning har sprängt den gamla ramen. Handeln har funnit nya vägar med snabbköp och varuhus i stora kedjor sida vid sida med de många små, manuella butikerna. En omstöpning av detta slag kan knappast försiggå utan friktioner. Den traditionella handeln har vidare fått vidkännas konkurrens av vissa affärstyper, som arbetar utan öppen butik, utan varuexponering, utan personlig service och urvalsmöjligheter, ja kort sagt utan några av de vitala funktioner som sedan gammalt utmärkt vad man vanligen menar med butikshandel. Låt vara att dessa affärstyper, totaliter sett, spelar en mycket blygsam roll. I rådande läge har deras arbetssätt förorsakat stark irritation och butikshandelns företrädare har krävt särskild funktionsersättning som skydd för sina insatser.

När det gäller att ta ställning till dessa funktionsrabattkrav resonerar undersökningen så att säga utifrån konsumenten. Med hänvisning till den allmänt accepterade tesen om pris efter prestation har författarna sagt sig

1. att vederbörande konsument själv skall betala den service hon efterfrågar, men
2. att samma konsument skall kunna välja om hon vill ha service eller ej.

Information och köplust sprids i dagens samhälle längs ett otal vägar. Den urvalsrika, serviceinriktade fackhandeln är ett av dessa efterfrågestimulerande media. Men konsumentens kunskap och önskemål påverkas också av andra affärstyper, av den informativa reklam som framför

allt fabrikanterna driver, etc. Till detta kommer den kanske viktigaste faktorn, nämligen egen erfarenhet från tidigare köp och information av vänner och bekanta. Resultatet blir konsumenter med mycket skiftande servicebehov. En optimalt sammansatt distributionsapparat måste därför rymma affärstyper av olika servicegrad. Sedan får den konsument som önskar urvalshjälp och demonstration, eller som av andra skäl föredrar att handla i en sober och tjänstvillig miljö, uppsöka fackhandeln och betala därefter. Den konsument däremot som är tillräckligt informerad kan gå mer direkt på varan. Och hon skall då inte behöva betala för en service som hon inte efterfrågar. Går konsumenten riktigt långt i ekonomiskt tänkande kanske hon vänder sig till någon katalogfirma. Där lämnas endast tryckt information; köparen får skriva ner sin beställning, vänta på leverans och själv gå till posten för att hämta varan. Men priset blir därefter. Katalogfirman kan ju spara in på butiksutformning, lagerhållning, personalens kvalifikationer etc. — Man måste alltså hålla i minnet att vi inte bara köper en vara av något slag, utan varan inklusive olika mängder service.

Nu hör det emellertid till saken att vissa konsumenter skaffar sig service gratis i fackhandeln under förevändning att vara spekulanter. Och sedan köper man i någon prisbillig, servicebegränsande affärstyp. Denna övervältring är mångomtalad, och kan drabba mycket orättvist i vissa fall. I undersökningen diskuteras frågan ur flera synvinklar. Någon entydig lösning står inte att finna, men med hänvisning till förutsättningen om konsumentens valfrihet anser författarna att det i sista hand måste bli detaljhandelns sak att försöka lösa övervältringsproblemet, inte fabrikantens. Fackhandeln får besvara katalogfirmornas »utmaning» genom att införa differentierade priser, hämtningsköp eller dylikt, och på något sätt anpassa servicepriset till vad marknaden tål. Om inte spännvidden i prishänseende varit så stor skulle säkerligen många konsumenter dragit sig för besväret att först konsultera fackhandeln och sedan köpa billigt genom katalogfirman.

När det gäller *varuexponeringen* har det stundom hävdats att denna vidgar marknaden för fabrikanten. De affärstyper däremot som arbetar utan skyltfönster eller öppna butik anses åka snålskjuts på butikshandelns

insatser. Fabrikanten borde alltså, menar man, premiera butiker med exponering. — I undersökningen förnekas inte »display-funktionens» stora säljfrämjande verkan men där framförs en annan syn på dess egentliga syfte. Skyltfönster och varudiskar är till för att med visuella medel stimulera försäljningen av butikens utställda sortiment. Exponeringen skulle alltså vara att betrakta som ett konkurrensmedel gentemot andra butiker. De affärstyper som saknar skyltmöjligheter avstår säkert från ett mycket effektivt konkurrensmedel i konsumentjakten. Men de kan i stället hålla sig med billigare lokaler. De kan satsa på priset som konkurrensmedel.

Den framtida konsumtionen

Sommaren 1957 publicerade institutet en studie av konsumtionsutvecklingen under titeln »*Den privata konsumtionen i Sverige 1931-65*». De analyser som företagits på grundval av den historiska utvecklingen fick därvid utgöra bas för prognoser över konsumtionens förändringar från 1955 fram till 1965. Sådana prognoser gjordes för ett sextiotal grupper av varor och tjänster. Det var fråga om det första svenska försöket att få till stånd en samlad framtidsbedömning av vår privata konsumtion.

Att göra förutsägelser om den ekonomiska utvecklingen är alltid ett vanskligt företag. En prognos får inte bli någon engångsföreteelse. Den måste följas upp och revideras med hänsyn till nya fakta och nya förutsättningar. Som ett led i en »rullande framtidsbedömning» på konsumtionsområdet har institutet därför under året utgivit en skrift med titeln »*IUI's konsumtionsprognos för år 1965 — en granskning och revidering*». Författare är fil. kand. Göran Albinsson, professor Ragnar Bentzel, fil. stud. Georg Danielsson, ekon. lic. John Ekström och docent Odd Gulbrandson. Med utgångspunkt från statistiskt material som blivit tillgängligt efter publiceringen av de ursprungliga prognoserna har framtidsbedömningen justerats.

De resultat som omarbetningen av prognoserna lett till återges för huvudgruppernas del i tabellen här nedan. Som en grundläggande förutsättning har antagits en årlig realinkomststegring på två procent per capita. För huvudgruppernas del är avvikelserna mellan de gamla och nya

Tabell 1. Reviderad prognos för huvudgrupperna år 1965

Huvudgrupp	Konsumtion i löpande priser år 1958, miljoner kronor	Volymökning i procent		Utgiftsandel i procent	
		1955-65	1958-65	1958	1965
Livsmedel	13 345	19	17	40,3	40,2
Bostad	5 109	29	18	15,4	13,7
Beklädnad	4 099	35	23	12,4	12,6
Hemutrustning	2 339	63	31	7,1	7,5
Hushållstjänster	853	(47)	(42)	2,6	3,1
Resor	3 652	50	36	11,0	11,1
Rekreation	1 895	35	27	5,7	6,2
Sjukvård och hygien	1 848	(35)	(18)	5,6	5,5
Totalt	33 140	31	22	100,0	99,9

prognoserna relativt små. I fråga om livsmedel och beklädnad förutses en något lägre utgiftsandel 1965 än vad som förutsetts tidigare. Och för resor och hushållstjänster har utgiftsandelen något uppjusterats.

Revision av bilprognosen

Det fortgående arbetet på revideringar och förbättringar av institutets prognoser och prognosmetodik har under hösten resulterat i en genomgång av de förutsägelser om bilismens utveckling, som 1958 lades fram i boken »Studier i bilismens ekonomi». Författare är docent Jan Wallander. Herr Bertil Olsson har svarat för de statistiska beräkningarna.

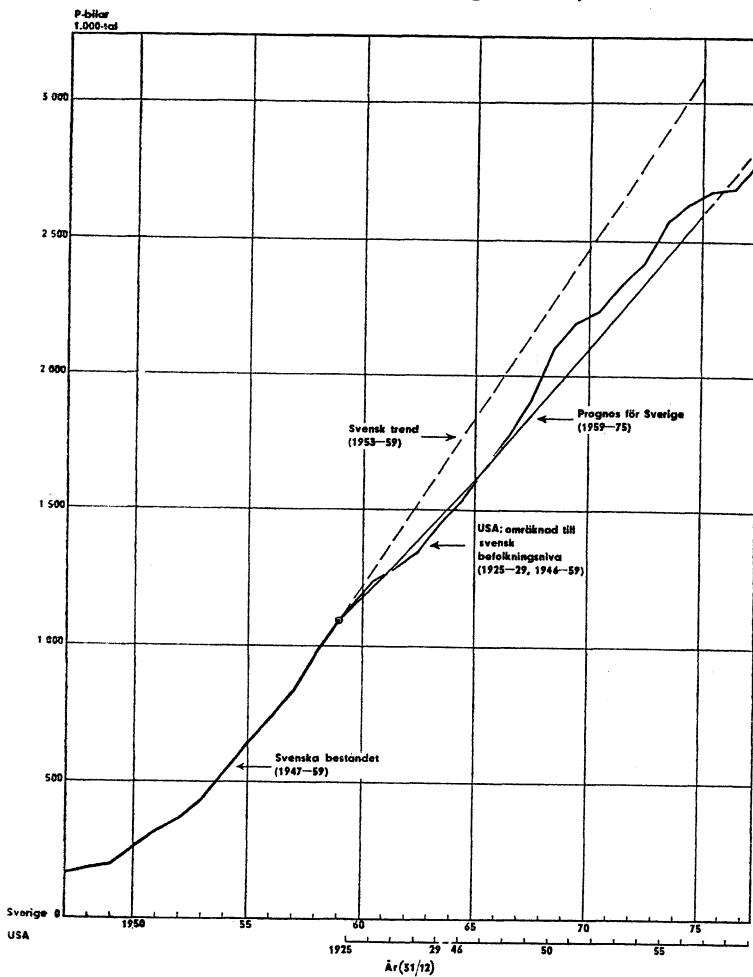
Dessa prognoser avsåg såväl beståndsutvecklingen fram till 1975 som utvecklingen av skrotning och nyförsäljning under denna tid. Beståndsprognosen var den grundläggande, medan försäljningsprognosen framkom som en restpost.

Vid genomgången har vi kommit fram till att utvecklingen under de två »kontrollåren» inte ger anledning till någon revision av det huvudantagande, som låg till grund för beståndsprognosen. Avvikelsen mellan förutsägelse och utfall är inte större än som kan uppfattas som en följd av slumpmässiga variationer.

Beräkningen bör emellertid undergå en viss »teknisk» justering samman-

Diagram 1. Bilbeståndet i Sverige

Faktiskt antal personbilar 1957-59. Prognos för 1959-75
(jämförd med utvecklingen i USA).

hängande med att vi nu har tillgång till bättre befolkningsprognoser och bättre statistik över bilantalet. Det förefaller också rimligt att flytta fram prognoslinjens utgångsläge från årsskiftet 1957/58 till årsskiftet 1959/60.

Den justerade prognos över beståndet som därefter erhålls finns återgiven i diagram 1. I detta anges också den beståndsutveckling man

skulle få, om stegringen rätlinjigt följde förloppet under de senaste åren. En sådan utveckling har emellertid bedömts som mindre sannolik. Den kan dock inte anses helt utesluten.

I tabllån nedan återges de skrotningar och nyförsäljningar under olika år, som beståndsprognosen ger anledning till.

År	Nyförsäljning	Skrotningar
1965	190 000	95 000
1970	240 000	140 000
1975	290 000	185 000

Vid beräkandet av skrotningarna har vi därvid utgått från oförändrad »dödlighet». Vissa tendenser i USA tyder emellertid på att skrotningsåldern i framtiden kan komma att sänkas. Detta som en följd av stigande inkomstnivå och stigande reparationskostnader i förhållande till prisnivån på bilar. En sådan utveckling skulle sannolikt öka nyförsäljningarna.

Om man tänker sig att vi följde en rätlinjig utveckling fram till 1975 skulle det betyda, att nyförsäljningarna det året blev 80 000 större än som angivits ovan.

TV-utvecklingen i Sverige

DEN SVENSKA TV-UTVECKLINGEN KARTLAGD. Jämförelser med utlandet visar att TV-utvecklingen i Sverige följt ett nära nog enastående snabbt förlopp. Antalet TV-mottagare per 100 invånare har således ökat väsentligt snabbare hos oss än i något annat västeuropeiskt land. Redan efter knappt fyra års reguljär TV-verksamhet hade vi nått en TV-täthet som det exempelvis tog England 10 år att uppnå. Förklaringen till detta torde främst vara, att TV kom igång betydligt senare i vårt land än i de länder, med vilka jämförelser företrädesvis brukar göras. I och med den svenska TV-verksamhetens start, vilken ägde rum hösten 1956, frigjordes ett ackumulerat TV-intresse med den snabba expansionen som följde.

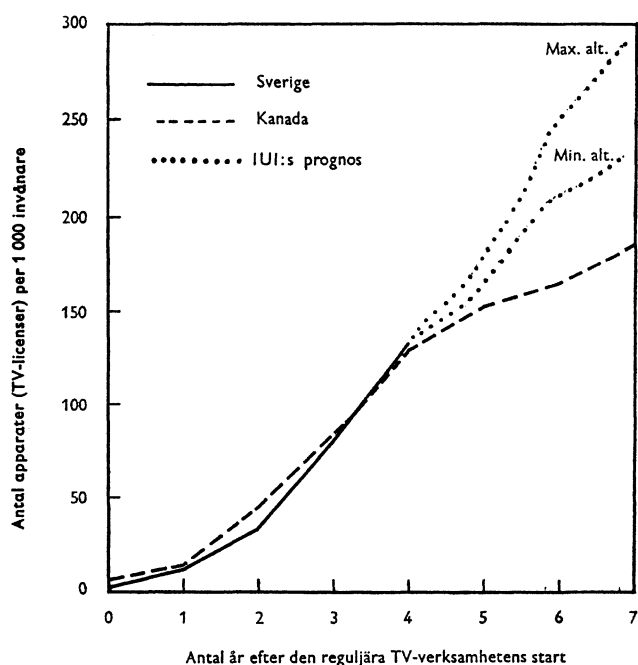
Den som regel mycket dåliga samstämmigheten i utvecklingsförloppet mellan å ena sidan de tidiga TV-länderna, t. ex. England, och å andra sidan Sverige har gjort det naturligt att i successivt ökad utsträckning

bygga prognoser för framtiden på de erfarenheter som vunnits genom den i vårt land hittills inträffade utvecklingen. På uppdrag av Sveriges Radio har institutet sedan två år tillbaka undersökt den svenska TV-utvecklingen. Detta har bland annat skett genom detaljstudier av licensökningen i nytillkomna sändarområden. Särskild hänsyn har därvid ofta måst tas till de variationer i mottagningsförhållandena, som varit rådande inom olika delar av ett och samma sändarområde. Detta har kunnat ske tack vare ett inom institutet upprättat TV-licensregister, som gör det möjligt att för var och en av landets kommuner följa licensantalets förändringar alltsedan början av 1958.

DEN FRAMTIDA TV-UTVECKLINGEN. Sammanlagt har det nu inom institutet utarbetats fyra TV-rapporter, samtliga författade av fil.kand. Jan Gillberg. Av dessa har två färdigställts under 1960. Den ena »*TV i Sverige — 1:a halvårsrapporten 1960*», presenterades i april månad. I denna rapport återfinns ett försök att beräkna licensutvecklingen perioden 15 mars 1960–15 mars 1961. Enligt denna prognos antas antalet TV-licenser komma att öka med mellan 365 000 och 465 000 under den ifrågasvarande tolv månadersperioden. Den 15 mars 1960 uppgick antalet TV-licenser till 734 000 och en ökning av angivna storlek skulle innebära att det totala antalet den 15 mars 1961 kommer att uppgå till omkring 1 150 000.

I »*TV i Sverige — 2:a halvårsrapporten 1960*» görs en jämförelse mellan TV-utvecklingen i Sverige och Kanada. En mycket god samstämmighet har därvid kunnat påvisas. Det är emellertid osäkert huruvida denna samstämmighet motsvaras av en likartad utveckling vad gäller det potentiella tittarunderlagets andel av befolkningen. Det förefaller som TV-nätet, från antydd synpunkt, byggts ut snabbare i Kanada än i Sverige, vilket alltså gör det närmast osannolikt att utvecklingen av TV-beståndet i Sverige skall komma att följa Kanada-kurvan också sedan det kanadensiska försprånget vad gäller TV-nätets utbyggnad hämtats in. I rapporten har det av bland annat detta skäl synts motiverat att basera prognoser för den framtida stegringen av det svenska TV-licensantalet på inhemska erfarenheter samt kunskap om TV-nätets planerade utbygg-

Diagram 2. TV:s utveckling i Kanada och Sverige

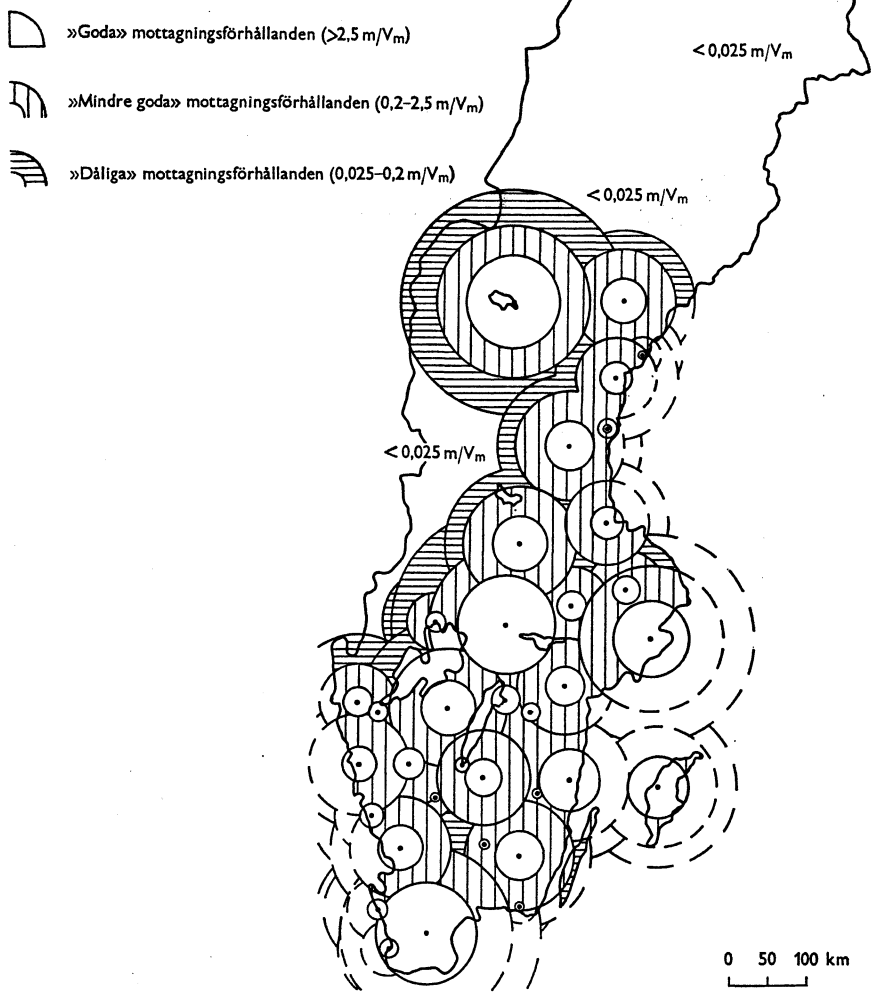

nad. En på så sätt uppbyggd prognos för utvecklingen under perioden 1 juli 1961–30 juni 1962 presenteras i den senaste rapporten. Som framgår av diagram 2 förutses enligt denna prognos en väsentligt snabbare ökning än som skulle bli resultatet av den på Kanada-utvecklingen gjorda framräkningen. I absoluta tal beräknar IUI att antalet TV-licenser skall komma att under budgetåren 1961/62 och 1962/63 öka med mellan 345 000 och 470 000 respektive 230 000 och 365 000. Jämfört med den för innevarande år beräknade stegringen innebär detta en under 1961/62 i absoluta tal ungefär oförändrad ökning. Därefter förutses en minskad uppgång.

DET POTENTIELLA »TITTARUNDERLAGETS» UTVECKLING.

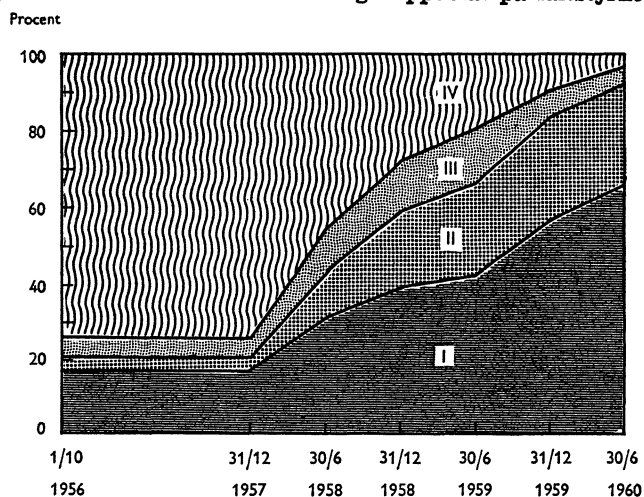
I institutets senaste rapport återfinns vidare en redogörelse för TV-nätets successiva utbyggnad. I anslutning härtill har det visat sig motiverat att rita en »fältstyrkekarta» för att ange rådande mottagningsförhållanden i olika delar av landet. Denna karta, som i förminskat skick återges på

TV-nätet i Sverige den 30 juni 1960

TV-stationernas respektive sändarområden uppdelade med hänsyn till på teoretisk väg beräknad fältstyrka. Fältstyrkan anges regelmässigt i m/V_m (millivolt, mått för spänning).

Diagram 3. Hushållsantalet i Sverige uppdelat på fältstyrkeområden

Diagrammet visar förändringar av det sammanlagda hushållsantalet inom områden med »goda» (I), »mindre goda» (II) och »sämre» (III) mottagningsförhållanden samt inom områden som definierats som »utanför TV-Sverige belägna» (IV).

sid. 17, har utarbetats med ledning av från Telestyrelsen levererade värden över beräknad fältstyrka. Kartan har byggts på allteftersom nya sändare tagits i bruk och anger nu läget per den 30 juni 1960.

I samband med analysen av TV-nätets utbyggnad har beräkningar gjorts för det potentiella »tittarunderlaget». Detta har skett genom att för sex olika tidpunkter ange det antal hushåll, som befann sig inom de dåvarande TV-sändarnas influensområden. Av resultatet — se diagram 3 — framgår, att det antal hushåll som vid utgången av första halvåret 1960 ännu inte inordnats i vad som i rapporten definierats som »TV-Sverige» utgör en blott ringa del av landets totala hushållsantal, cirka 5 procent. Diagrammet visar också utvecklingen av antalet hushåll inom områden med »goda», »mindre goda» samt »sämre» mottagningsförhållanden.

I ett annat av den senaste rapportens avsnitt lämnas en redogörelse för den allmänna strukturen hos 14 »TV-glesa» kommuner.

TV-HANDELN INFÖR ANPASSNINGSPROCESS. Inom de tidigast utbyggda sändarområdena — Stockholms, Göteborgs och Malmös — har

antalet TV-licenser nu kommit att uppgå till drygt 40 per 100 hushåll. Nackasändaren invid Stockholm togs i bruk hösten 1956; Göteborgs och Malmös sändare våren 1958. Stora delar av landet har emellertid först på den allra senaste tiden kommit att nås av det successivt utbyggda TV-nätet. Av licensökningen kan därför inom den närmaste framtiden en betydande del väntas hänföra sig till de relativt nya sändarområdena. Inom dessa är försäljningsnätet inte alltid fullt utbyggt. Samtidigt synes den i storstadsområdena etablerade TV-handeln ha kommit att förete allt tydligare tecken på överdimensionering.

Sverige inför europeisk integration

Institutet publicerade under våren 1960 en diskussionspromemoria av ekon.lic. John Ekström rörande den europeiska integrationen. I undersökningen analyseras den ekonomiska innebörden av olika utvecklingsalternativ, sedda från svenska utgångspunkter. Diskussionen utgår därvid från att Romavtalet planerligt kommer att resultera i bildandet av en stormarknad i Europas mitt. Denna utveckling måste väntas medföra en väsentlig lägesförändring för de närmast utanförstående, icke enbart av handelspolitisk utan också av handelsekonomisk natur. Genom att utgå från en analys av hur sexmaktsunionen kommer att påverka Sverige erhåller författaren en konkret utgångspunkt för diskussion och bedömning av andra integrationsalternativ — den nordiska marknaden, EFTA-marknaden — och av andra utvecklingsmöjligheter — export på Amerika, på öststaterna eller på utvecklingsländerna.

I promemorian ställs bland annat frågan vilka företag som svarar för olika delar av vår export. Exportdiskussionen utgår naturligt nog från varan, eftersom en detaljerad handelsstatistik finns att lägga till grund. Men i den aktuella situationen är detta icke tillfyllest. Utvecklingen är inte enbart en funktion av varans pris- och tulländringar. Den är i betydande grad också en funktion av förhållandena inom de företag som berörs av ändringen. Företagsledningens bedömanden, förväntningar, investeringsplaner etc. och företagets allmänna resurser för omställning och utveckling kan vara mera avgörande än vissa förestående tullförändringar. Tyvärr finns det inget samlat material som belyser export-

Tabell 2. Exporten av industrivaror år 1957 i viktigare branschgrupper

Branschgrupp	Total export miljoner kronor	Därav på »exportföretag»		
		Antal företag	Export miljoner kronor	Andel av total export procent
Papper	990	25	780	79
Wallboard	155	15	155	100
Järn och stål	575	7	500	85
Järn- o. metallmanufaktur	540	12	380	70
Maskiner o. apparater	1 725	25	1 000	58
Fartyg	815	7	700	86
Bilar etc.	340	3	300	87
Kemiska produkter	250	11	150	60
Summa	5 390	105	3 965	74
Ej särredovisat	710
Totalt	6 100

industrins företagsstruktur. I promemorian har utifrån allmänna källor, såsom företagens årsberättelser, gjorts ett försök att närmare studera sådana företag som genomsnittligt exporterar en tredjedel eller mer av hela sin produktion.

Av den totala exporten om cirka 6 miljarder kronor inom gruppen industriella hel- och halvfabrikat — dvs. de varor som närmast berörs av tull- och kvotavvecklingarna — faller 90 procent på de ovan redovisade branscherna. Av de särredovisade industribranschernas export om 5,4 miljarder uppbärs cirka tre fjärdedelar av vad som skulle kunna betecknas som »de hundra exportindustriföretagen».

Industriproblem 1960

Med anledning av institutets 20-åriga tillvaro publicerades i början av året en jubileumsskrift betitlad »*Industriproblem 1960*». Boken, som består av en serie uppsatser i anslutning till forskningsarbetet, inleds genom att tekn. dr Marcus Wallenberg ger en översikt av institutets hittillsvarande utveckling, dess inriktning och målsättning. — Professor Ragnar Bentzel diskuterar skogsindustrin och konstaterar att denna i ett längre tids-

perspektiv knappast kan förväntas bära upp svensk export i samma utsträckning som hittills. — Professor Erik Dahmén belyser hur industrin finansierats under första hälften av 50-talet. — Docent Odd Gulbrandsen redogör för sin mycket uppmärksammade prognos över befolkningens fördelning i Sverige 1975. — Fil. lic. Bengt Höglund analyserar med hjälp av input-output-metoden bilindustrins stora betydelse för andra delar av verkstadsindustrin. — Fil. lic. Erik Höök frågar sig om åldringarnas försörjning här i landet, sett i förhållande till den allmänna välförhållanden, verkligen har förbättrats under det sista seklet. — Fil. lic. Bengt G. Rundblad redogör för rörligheten inom olika yrken samt hur och varför folk byter arbete. — Docent Leif Mutén tar upp frågan vem som ytterst betalar aktiebolagsskatten och diskuterar i anslutning härtill om dubbelbeskattningen av företagens vinster skulle kunna avskaffas. — Ekon. lic. Lars Nabseth redogör för amerikanska storföretags sätt att göra försäljningsprognoser. — Pol. mag. Göran Ahrsjö och fil. kand. Claes Lagerkvist, slutligen, framlägger en gemensam undersökning av produktions- och effektivitetsutvecklingen inom den svenska industrin under efterkrigstiden.

Forskningsprojekt under arbete

DEN INDUSTRIELLA UTVECKLINGEN

Svensk industri under 60-talet

IUI har av 1959 års långtidsutredning fått i uppdrag att göra en undersökning av den svenska industrins utvecklingstendenser under 60-talet. Material till undersökningen har bland annat insamlats genom ett frågeformulär, vilket under våren utsändes till cirka 1 000 industriföretag. Svar har erhållits från cirka 70 procent av de tillfrågade företagen.

Frågorna avser bland annat den beräknade storleken av produktion, export, råvaruåtgång, sysselsättning, prisnivå och investeringar under 60-talet. När det gäller produktionen av plastprodukter har en specialundersökning gjorts av hur denna fördelar sig på olika användningsområden.

Resultaten av enkäten har bearbetats under hösten och sammanställts till rapporter för olika branscher. Sådana rapporter har gjorts för gruvindustri, järn- och metallverk, verkstadsindustri, sågverks- och träindustri, massa-, pappers- och wallboardindustri, textil- och konfektionsindustri, sko- och läderindustri samt kemisk och kemisk-teknisk industri.

Långtidsutredningen och institutet har gemensamt anordnat »hearings» med representanter för respektive industrier, där man i anslutning till rapporterna diskuterat vederbörande industris utvecklingsmöjligheter och problem.

Avsikten är att i början av 1961 göra en sammanfattning av det erhållna materialet.

Verkstadsindustrins kapitalstruktur

I föregående verksamhetsberättelse lämnades en utförlig redogörelse för uppläggningsstudier av dessa case-studier, samtidigt som några av de dittillsvarande resultaten återgavs. Undersökningen ingår i ett internationellt projekt i EPA's regi, och till denna organisation har under året avlämnats

en redogörelse för de delar av arbetet, som varit aktuella i sammanhanget. Samtidigt har inom institutet pågått fortsatt bearbetning och analys av det insamlade materialet.

Det har härvid rört sig om ingående studier i livslängdens variationer mellan maskiner av olika storlek, typ och utnyttjandegrad. Vi har också sökt få ett grepp om storleken av de kostnader, som företagen lägger ned på forskning, utvecklingsarbete och utbildning. Amerikanska undersökningar tyder på, att dessa kostnader för verkstadsindustrins del är av samma eller större omfattning än företagens totala årliga utlägg för investeringar i maskiner och anläggningar. Det förefaller av vårt material att döma som om förhållandena skulle vara likartade i Sverige.

Ett första manus till redogörelse föreligger och publicering beräknas kunna ske under år 1961.

Investeringskalkyler enligt MAPI-metoden

När det gäller att mäta investeringars lönsamhet tillämpas i stort sett fyra olika kalkylmetoder inom industrin. Dessa är i bokstavsordning annuitets-, diskonterings-, internränte- och pay-off-metoden. De tre förstnämnda förutsätter att företaget tämligen väl kan beräkna framtida intäkter och kostnader. Den fjärde metoden, pay-off-metoden, säger å andra sidan ingenting om lönsamheten hos alternativa projekt. Det är därför inte så underligt om man inom företagets ledning ofta sett sig tvungen att främst lita till intuition, sunt förnuft och praktisk erfarenhet inför de olika investeringsbesluten. Det är väl för övrigt ganska klart att det alltid i stor utsträckning måste, och kommer att vara på det sättet. Inte desto mindre har det på senare år vuxit fram ett ökat behov av investeringskalkyler, som är både teoretiskt riktiga och mer praktiskt användbara.

Sedan slutet på 40-talet har professor George Terborgh, forskningschef vid Machinery and Allied Products Institute i Washington, D.C., USA, sysslat med hithörande frågor och publicerat sina resultat i en serie böcker — »Dynamic Equipment Policy» 1949, »MAPI Replacement Manual» 1950 och, slutligen »Business Investment Policy» år 1958. Terborgh har sökt få fram en teoretiskt riktig och praktiskt tillämpbar metod

(MAPI-metoden) för bedömning av investeringars lönsamhet och angelägenhetsgrad. Inom IUI undersöks för närvarande i vad mån MAPI-metoden sådan den beskrivs i »Business Investment Policy» kan anpassas till svenska förhållanden.

Input-output-undersökning för verkstadsindustrin

Den på hösten 1957 startade input-output-undersökningen för verkstadsindustrin har under 1960 liksom under tidigare år varit intimt sammankopplad med en undersökning av samma art omfattande hela näringslivet. Vid årets början fanns för verkstadsindustrins del tillgång på speciellt insamlade uppgifter för något mer än 350 anläggningar. Dessa uppgifter har under året bearbetats och ställts samman med annat tillgängligt material, framför allt med uppgifter ur den officiella statistiken. Bearbetningen har framskridit så långt, att preliminära tal för en input-output-tabell föreligger. I denna tabell anges för omkring 50 grupper av verkstadsprodukter den mängd av varje grupp som 1957 förbrukats inom olika industrigrenar och inom annan enskild och offentlig verksamhet. För närvarande pågår en systematisk granskning av dessa beräkningar. Härvid spelar den ovan nämnda sammankopplingen med en mera allmän input-output-undersökning särskilt stor roll, varför en tidsmässig samordning av de båda besläktade undersökningarna eftersträvas.

Svensk verkstadsindustri — en branschmonografi

Det saknas för närvarande en översiktlig beskrivning av svensk verkstadsindustri — landets största industrigren. Emedan behovet av en sådan branschmonografi visat sig vara stort har institutet åtagit sig att sammanställa en dylik. Arbetet härmed har framskridit så långt att resultatet beräknas föreligga i tryckt skick första halvåret 1961. I förhoppning att nå en vid läsekrets har stor omsorg nedlagts på att göra framställningen så lättillgänglig som möjligt.

Språkbruket vacklar i fråga om vad som egentligen skall avses med begreppet verkstadsindustri. Boken inleds därför med en diskussion av detta begrepp. Vidare lämnas en historisk redogörelse över verkstads-

industrins utveckling fram till första världskriget. Huvudparten av boken ägnas emellertid åt utvecklingen under de senaste decennierna. Särskild vikt har därvid lagts vid verkstadsindustrins nuvarande struktur.

Näringslivets transporter

År 1952 utgav institutet ett arbete med titeln »Svenskt transportväsende», författat av C. W. Petri. Denna studie var det första försöket i vårt land att nå fram till en samlad bild av person- och godstrafiken och dess bestämningsfaktorer. Det är nu snart tio år sedan Petris arbete publicerades, och under denna tid har stora förändringar skett inom hela transportområdet. Man kan bland annat anföra lastbilstrafikens expansion. Inom näringslivets organisationer liksom inom övriga sammanslutningar med starkt intresse för transportfrågor föreligger därför behov av mer aktuella data rörande svenskt transportväsende.

Den undersökning, som nu påbörjats inom institutet, kommer att behandla *godstransporterna* i landet. Avsikten med undersökningen är bland annat att belysa omfattningen av skilda transportmedels insatser och hur olika näringsgrenars transportbehov tillgodoses. Vidare kommer att behandlas hur stora insatser av produktiva resurser (exempelvis i form av arbetskraft, investeringar, energi) som krävs för att fullgöra transport prestationerna. Undersökningen syftar också till en analys av vilka faktorer, som bestämmer transportefterfrågans inriktning på olika transportmedel.

Från det material, som redan insamlats, kan bland annat nedanstående preliminära siffror anföras beträffande oljetransporterna åren 1956 och 1959.

Tabell 3. Oljeföretagens användning av olika transportmedel

År	Transporterad kvantitet, 1 000 m ³				
	Egna bilar	Lejda bilar	Järnväg	Kusttankers	Summa
1956	4 138	2 732	2 717	2 828	12 415
1959	4 822	3 607	2 078	3 268	13 775

Fjärrtrafiken med lastbil har expanderat kraftigt under 50-talet. Den del av dessa transporter, som sker via transportförmedlingsföretagen, har blivit föremål för ingående studium. Särskilt gäller detta frågan mellan vilka orter transporterna sker. Vad beträffar den totala kvantiteten gods, som befordrats av transportförmedlingsföretagen, kan följande siffror belysa utvecklingen under 50-talet:

Ar	Befordrad godsmängd 1000-tal ton
1950	930
1955	2 120
1959	3 430

För att få en uppfattning om karaktären av den icke yrkesmässiga lastbilstrafikens omfattning genomfördes under november månad en enkätundersökning, berörande cirka 1 900 »firmabilar» i landet. Syftet med undersökningen överensstämmer i stort med Petris arbete men metodiken har varit något annorlunda.

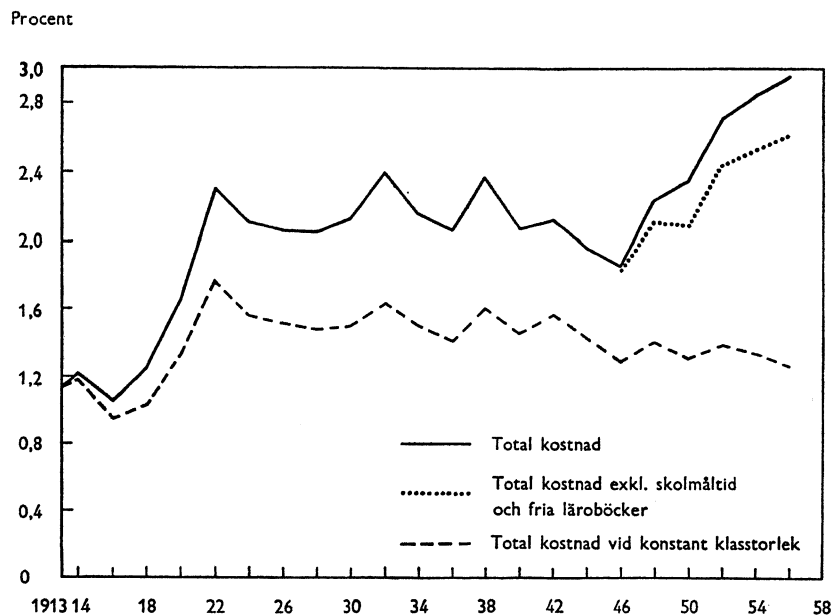
Transportväsendet intar en central ställning i dagens samhälle och får i takt med specialiseringstendenserna ständigt ökad betydelse. Den nu pågående undersökningen vill fullfölja tidigare arbeten inom institutet. Den söker ge ökad kunskap om transportsektorn och dess utveckling och bidrar därmed till en bedömning av den framtida utvecklingen.

Den offentliga sektorns expansion

Arbetet med undersökningen rörande den offentliga sektorns expansion har under året fortgått främst med en specialbearbetning och analys av utvecklingen inom de olika utgiftsområdena. Sålunda har en sådan genomgång gjorts av rättsväsende, sjukvård, socialvård och undervisningsväsende. Under första delen av nästa år beräknas analysen av övriga områden kunna slutföras. Därefter skulle återstå att komplettera undersökningen med vissa översiktliga och sammanfattande avsnitt. Ett mer slutgiltigt manuskript kan under sådana förhållanden förväntas föreligga under senare delen av nästa år.

Av hittills framkomna resultat kan här återges ett diagram avseende utvecklingen av folkskolans utgifter mellan 1913 och 1956. De olika årens

Diagram 4. Folkskolekostnader i procent av civil konsumtion

kostnader för nämnda ändamål har satts i relation till de totala civila konsumtionsutgifterna (dvs. summan av privata konsumtionsutgifter och offentliga sådana utgifter minus kostnader för militärväsendet). Som synes har folkskoleutgifterna under denna period närmare tredubblat sin andel av den civila konsumtionen. En stor del av andelsökningen inträffade omkring första världskriget, då en betydande upprustning av folkskolan, lönerregleringar för lärarna etc. genomfördes. Stegningen har vidare varit markant under tiden efter andra världskriget, då speciellt utgifterna för skolfrukost och fria läroböcker bidragit till ökningen. Den betydelse dessa sistnämnda poster haft för utvecklingen har angetts i diagrammet. Där har även gjorts ett försök att illustrera i vad mån förändringarna i klassernas storlek bidragit till ökningen i folkskolekostnadernas utgiftsandel. Som framgår av diagrammet har avståndet mellan kostnaden vid konstant klasstorlek och totalkostnader vidgats under hela perioden. Då elevantalet i folkskolan i mitten på 1950-talet låg vid ungefär samma nivå som strax före första världskriget, blir det vidgade avståndet mellan

kurvorna ett uttryck för hur minskningen i klassernas storlek påverkat kostnadsutvecklingen. För den tidigare delen av perioden spelade övergången från deltid- till heltidsläsningen inom speciellt folkskolor på landsbygden en viktig roll för de illustrerade förändringarna. Under senare tid är det främst införandet av olika slags specialklasser som medverkat till att lärarantalet ökat något mer än elevantalet.

Företagsbeskattningens utformning

Denna undersökning pågår tills vidare i form av en teoretisk studie om hur olika former av företagsbeskattning kan påverka företagets handlande. Tonvikten ligger vid frågor om diskriminerande effekter på olika typer av kapitalanskaffning. Denna sida av problemet har speciell betydelse eftersom kapitalanskaffningskostnaderna kan antas spela en väsentlig roll vid prövningen av olika investeringsprojekts räntabilitet och därmed för fördelningen av tillgängliga kapitalresurser. Oklarheten beträffande dessa problem har särskilt aktualiserats i samband med att ATP och de nya lagervärderingsreglerna försvårat företagets självfinansiering. Samtidigt har å andra sidan statsmakterna genom provisoriska lättnader för nyemissioner börjat experimentera med att göra aktiefinansiering skattemässigt billigare. Även planerna på en generell omprövning av hela skattesystemet, för vars utformning två statliga utredningar tillsatts gör det angeläget att komma fram till en klarare uppfattning om den nuvarande beskattningens verkningar. Därmed skapas bättre möjligheter att framdeles påverka omläggningen så att produktivitetshämmande regler undviks. — Det är vidare önskvärt med någon form av internationell samordning på företagsbeskattningsområdet, särskilt när det gäller länder med vilka Sverige har stort handelsutbyte. På många håll i utlandet pågår nämligen ett betydande reformarbete. Härtill kommer att erfarenheterna från där fungerande skattesystem ofta kan tillämpas även på svenska förhållanden. Avsikten är att redovisa sådant material inom ramen för den pågående undersökningen. Denna syftar på ett senare stadium även till att samla empiriskt material för bedömning av de teoretiska resultatens praktiska relevans.

Under denna huvudrubrik faller hela det forskningsområde som berör prognoser och marknadsstudier. För närvarande pågår här upplägandet av ett konsumtionsstatistiskt register, som skall kunna ligga till grund för ett systematiskt uppföljande och vidareutvecklande av institutets arbete.

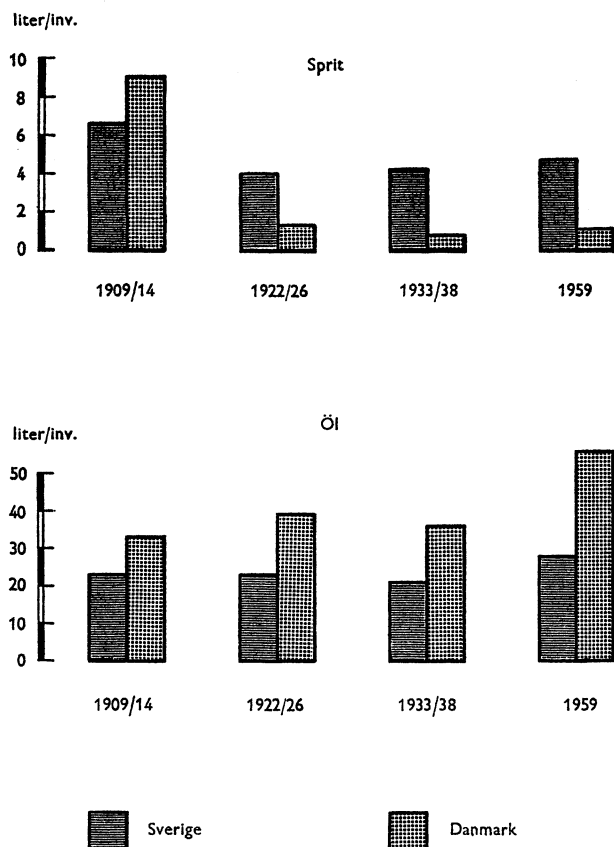
60-talets dryckesvanor

»Säg mig vilken inkomst Du har och jag skall säga Dig vad Du dricker». Med denna något vanvördiga travestering kan man uttrycka en av de hypoteser som ligger till grund för den pågående undersökningen om dryckeskonsumtionens struktur, dess bestämningsfaktorer och sannolika utveckling under 60-talet. Vi utgår sålunda ifrån att vårt dryckesval liksom annan konsumtion huvudsakligen är beroende av våra inkomster samt av prisrelationerna mellan olika drycker och dryckessubstitut. Genom att studera konsumtionsutvecklingen i Sverige, några västeuropeiska länder samt i USA undersöker vi om denna enkla teori håller eller om det — vid i övrigt lika förhållanden och på lång sikt — kan finnas stora skillnader i preferenser mellan olika befolkningsgrupper, mellan män och kvinnor, mellan storstadsbor och lantbrukare, mellan svenskar och danskar engelsmän eller fransmän. Svaret är måhända inte så självklart som vi inbillar oss.

Vi är t. ex. intresserade av att veta ifall talet om brännvinet som en svensk nationaldryck och föreställningen om ölet som ett typiskt danskt attribut äger någon giltighet. Eller är det så att skillnaderna i konsumtionsvanor mellan exempelvis Sverige och Danmark helt eller huvudsakligen kan förklaras i ekonomiska termer?

I diagram 5 ges en anvisning om svaret. Det faktum att danskarna före första världskriget drack cirka 25 procent mer sprit per invånare rimmar illa med den populär-antropologiska uppfattningen om nationalkaraktärerna. Skillnaden i ölkonsumtion var ungefär lika stor, men har sedan ökat. Orsakssammanhanget torde vara ganska väl klarlagt. Den chockartade danska spritprishöjningen 1918 (10-dubbling) sänkte förbrukningen

Diagram 5. Per capita-konsumtion av sprit och öl i Sverige och Danmark

med närmare 90 procent och medförde en starkt ökad ölkonsumtion. 1959 var den danska och svenska alkoholkonsumtionen nästan exakt lika stor (räknat i ren alkohol per invånare). Men medan cirka tre fjärdedelar av den danska konsumtionen bestod av öl så svarade i vårt land spriten för ungefär samma andel. Det är alltså inte otroligt att Sverige genom en konsekvent skattepolitik, medförande radikalt förändrade prisrelationer mellan öl och sprit-vin, skulle kunna få en dryckesstruktur liknande den danska, om nu detta av nykterhetspolitiska skäl ansågs önskvärt.

1959 svarade dryckerna för cirka 11 procent av den totala privata konsumtionen — cirka 30 procent av hela livsmedelsposten eller i pengar

Tabell 4. Utgifter för dryckeskonsumtion i hushåll med 10-20 000 kronors inkomst

	Storstäder	Övriga städer	Landsbygd
Inkomst/KE	5 267	4 492	3 691
Barnantal/hushåll	0,7	0,9	1,3
Konsumtionen i kronor			
per person			
mjölk	103	112	153
te	5	3	2
kakao	3	2	2
läskedrycker och svagdricka	30	23	18
juice	4	2	1
per vuxen			
kaffe	109	111	114
sprit	127	63	43
vin	24	12	3
öl	34	19	16
restaurang	132	76	43

räknat omkring 4 miljarder kronor. För att i någon mån kartlägga det aktuella konsumtionsmönstret på denna marknad har institutet utnyttjat primärmaterialet från Socialstyrelsens stora budgetundersökning för 1958 med avsikt att analysera dryckesutgifter och utgiftsfrekvens i olika befolkningsgrupper och inkomstklasser.

Ovanstående tabell visar dryckesutgiftens samband med ortstyp och disponibel inkomst per konsumtionsenhet (KE) i hushåll med 10-20 000 kronor i sammanlagd inkomst före skatt. »Storstäder» omfattar Stockholm-, Göteborg- och Malmöregionerna och siffrorna avser hushållens per capita utgifter (kronor/år) utom för kaffe, sprit, vin, öl och »restaurang», där hushållsutgiften fördelats på antal vuxna (över 15 år). I restaurangposten ingår även dryckesutgifter, vilkas storlek och fördelning dock inte kan fastställas. Klart är att denna konsumtion utom hemmet utjämnar olikheterna i mjölk- och kaffeutgifter, men samtidigt ökar spridningen för de övriga dryckerna. Det förtjänar till sist nämnas att för t. ex. juice

och vin är per capita utgiften i hushåll som över huvud taget köper dessa drycker 20 respektive 106 kronor.

Textil konsumtion

Vid en stickprovsundersökning 1958 registrerade Socialstyrelsen alla inköp under en månad för cirka 4 000 familjer här i landet. Beträffande textil- och beklädnadsvaror, för vilka konsumtionen är knuten till viss familjemedlem, är månadsinköpen angivna för cirka 12 000 personer. Här återfinns dessutom personliga data såsom kön, ålder, familjeställning samt familjedata såsom inkomst, familjestorlek, yrke och förvärvsarbete hos husmoder. Sammanlagt upptar kortregistret 22 000 sådana inköp utförda under 1958.

Detta material bearbetas för närvarande ur två synpunkter. Sålunda söks svar på en del marknadsorienterade frågor av typen inköpsfrekvensen och fördelningen av inköpen på prisklasser, på säsonger, på distrikt. Men också vissa för den allmänna konsumtionsbilden viktiga frågor kan belysas av materialet, t. ex. hur beklädnadsinköpen fördelas på och inom familjer av olika typer och vid skilda inkomstlägen, eller i vad mån textilinköpen är olika i hushåll med yrkesarbetande och hemarbetande husmoder. Vilka hushåll är det exempelvis som alltjämt köper metervaror för att sy själva? Omkring 1 300 sådana inköp gjordes av undersökningsfamiljerna, vilket — med hänsyn till urvalskvoter — torde motsvara närmare 1 miljon inköp under året.

Reklamens verkningar

I samband med försöken att bedöma den framtida konsumtionen har problemet med reklamens betydelse ofta dykt upp. Man har frågat vilken roll reklam och andra försäljningsfrämjande åtgärder spelar för konsumtionens omfattning och inriktning. Som ett led i institutets marknadsstudier har det därför tätt sig naturligt att ta upp reklamen till mer ingående behandling. Arbetet med uppläggningsstudien har påbörjats under hösten.

I den ofta hetsiga debatten läggs estetiska, sociala, välfärdsekonomiska och andra synpunkter på reklamen. Med hänsyn härtill har det tätt sig motiverat att inte enbart diskutera reklamen som en eventuell faktor i prognosekvationer. Avsikten är att även andra aspekter på reklamen skall behandlas.

Norrlandsutredningen

Den del av befolkningen som är under 15 år är betydligt större i Norrland än i övriga Sverige. Detta kan i och för sig motivera att man för framtiden räknar med en jämförelsevis stor folkökning just i Norrland. En inom institutet tidigare gjord prognos för den totala befolkningsutvecklingen i Sverige under perioden 1960-75 har kommit till liknande resultat. Enligt denna kan således ökningen för de norrländska centralorternas del beräknas till 33 procent; att jämföra med en till 17 procent uppskattad stegring av folkmängden i landets övriga centralorter.

Den nämnda prognosen, som utarbetades av docent Odd Gulbrandson, anger befolkningsutvecklingen i skilda landsändar under bland annat den förutsättningen, att flyttningsintensiteten till och från de olika landsdelarna blir densamma som under åren 1951-56. Självfallet är det inte möjligt att utesluta eventualiteten av omkastningar i dessa flyttningsströmmars intensitet. Sådana förändringar kan ju lätt uppstå om sysselsättningsmöjligheterna i någon del av landet inte skulle motsvara den där befintliga arbetskraftstillgången. För vissa delar av Norrland kan det säkerligen bli svårt att undvika sysselsättningsproblem. Detta är en av de frågor som nu görs till föremål för studium vid institutet. I samband därmed kommer även vissa problem rörande industrilokaliseringen och företagsbildningen att tas upp till behandling. Undersökningen har ännu inte mer än just påbörjats men väntas komma igång på allvar under 1961.

Speciella konsumtions- och marknadsstudier

Institutets arbete med konsumtionsfrågor (*»Den privata konsumtionen i Sverige 1931-65»*, Stockholm 1957, och *»IUI:s konsumtionsprognos för år 1965 — en granskning och revidering»*, Stockholm 1960) har väckt intresse från många företags sida att erhålla ytterligare och mera speciella

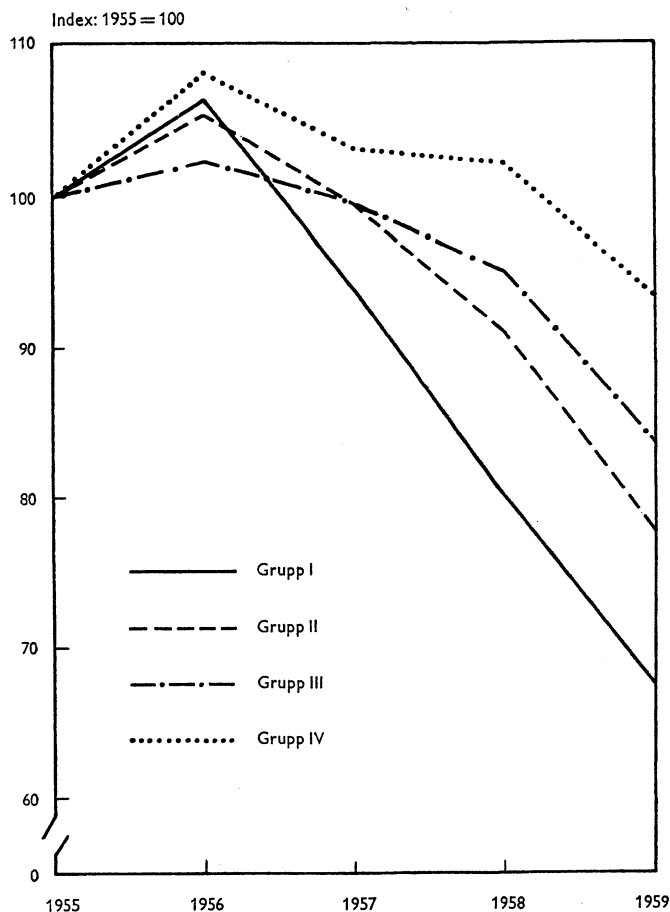
bearbetningar och utredningar på marknadssidan. Under året har institutet — mot särskild ersättning — verkställt ett antal sådana marknadsstudier, exempelvis rörande bostäder, resor och porslin. En studie av televisionens effekt på biobesöksfrekvensen utfördes i samband med filmbranschens förhandlingar om ändring i biobeskattningen. En kort redogörelse för några resultat av allmänt intresse lämnas här nedan.

Biografbesöksfrekvensens utveckling i Sverige

En undersökning om den s. k. biokrisen har utförts på uppdrag av Sveriges Filmproducenter. För 34 svenska städer sammanställdes biografbesöksfrekvensen 1955-59 med den samtida TV-licensutvecklingen. Med hänsyn till den TV-täthet, som rådde vid utgången av det första kvartalet 1959, delades de 34 städerna i fyra grupper. Till grupp I hänfördes Stockholm, Göteborg och Malmö — dvs. de städer där TV först introducerades — till grupp II städer med vid angivna tidpunkt fler TV-licenser än 10 per 100 hushåll. Städer med en TV-täthet motsvarande 5-10 licenser bildade grupp III och städer med mindre än 5 grupp IV. Resultatet blev, som diagram 6 visar, att biobesöksfrekvensen under den studerade perioden reducerats kraftigare i de mer TV-täta än i de mindre TV-täta städergrupperna. Det samband som diagrammet åskådliggör visade sig också återkomma med påfallande regelbundenhet vid studium av utvecklingen inom var och en av de undersökta städerna: nedgången i biofrekvens satte in med TV-introduktionen och fortgick med ökad TV-täthet.

I anslutning till denna studie gjordes en mer detaljerad analys av biobesökens utveckling i Stockholms stad. Det framgick därvid bland annat att besöksfrekvensen reducerats kraftigare under TV:s introduktionsförlopp än vad TV-mottagarbeståndet i förstone skulle kunna anses motivera. En förklaring till detta torde vara, att antalet »TV-tittare» per mottagare är onormalt stort under televisionens »barndom» för att sedan avta. Inte bara de TV-ägande hushållens medlemmar utan även deras goda vänner förändrar därigenom sina biovanor. En annan faktor kan vara den, att de speciellt flitiga biobesökarna är de som först skaffar sig TV.

Diagram 6. Biografbesöksfrekvensens utveckling 1955-59

Grupperna I-IV avser städer med skiftande TV-täthet under första kvartalet 1959 (jämför sid. 34).

Med ledning av erfarenheterna från de senaste årens förändringar i antalet per person gjorda biobesök gjordes också vissa beräkningar för utvecklingen 1960-61. För de delar av landet, i vilka televisionsverksamhet påbörjades före den 1/7 1958 — dvs. i Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping — blev resultatet av dessa beräkningar, att biobesöksfrekvensen under 1960 kommer att ligga på en 42 procent och 1961 på en 44 procent lägre nivå än 1955, dvs. året före TV:s start. För områden med

en senare introduktion av TV blir nedgången mindre. En sammanvägning gav till resultat, att nedgången för landet som helhet beräknades bli 27 procent 1960 och 32 procent 1961.

Konferens

I syfte att lämna en orientering om möjligheterna att medelst grundläggande och tillämpad marknadsforskning ge fastare underlag för företagens framtidsplanering kommer IUI att i mitten av februari 1961 anordna en konferens kring konsumtionsstudierna. Inriktning sker speciellt på industrins förhållanden och både konsument- och producentvaror kommer att behandlas.

Ledare för institutets konsultverksamhet är ekon. lic. John Ekström. Under hans ledning står också de tidigare refererade studierna rörande dryckesvanor och textil konsumtion.

ARBETSMARKNADSPROBLEM

Arbetskraftens rörlighet

Undersökningen om arbetskraftens rörlighet, för vilken huvuddelen av materialet insamlades vid personliga intervjuer i Norrköping hösten 1958, har nu i stort sett färdigbearbetats och arbetet med slutredovisning av resultaten pågår.

Huvudvikten i undersökningen ligger vid en beskrivning av rörlighetens omfattning och sammansättning i olika ålders- och yrkesgrupper samt vid en analys av olika s. k. incentives till rörlighet, främst då lönens roll. Genom att undersökningen i vad avser uppläggning av datainsamlandet är den första i sitt slag här i landet har även stor vikt kommit att läggas vid själva metodstudiet och beskrivningen av de använda metoderna. Det har också visat sig att denna undersökning vad beträffar problemställningar och metoder redan påverkat andra undersökningar i landet, bland annat det i 1960 års folkräkning ingående intervjuarbetet.

Beträffande rörlighetens omfattning och utveckling i tiden lämnades

Tabell 5. De olika slagen av arbetsbyten i procent av totala antalet byten under åren 1953-58

Slag av byten	Män födda 1923	
	Tjänstemän under hela perioden (112 st) procent	Arbetare under hela perioden (155 st) procent
I. Rena arbetsgivarebyten	43	32
II. Arbetsgivarebyten + yrkesbyten	15	28
III. Arbetsgivarebyten + yrkesbyten + näringsgrensbyten	8	25
IV. Arbetsgivarebyten + näringsgrensbyten	7	10
V. Rena yrkesbyten	17	4
VI. Rena geografiska byten	10	1
Summa	100	100
N ²	60	193
Medeltal byten	0,54	1,25

¹ Summa procent arbetsgivarebyten

² N = totala antalet byten

vissa preliminära resultat i IUI:s jubileumsskrift »Industriproblem 1960». Sedan dess har bland annat materialet bearbetats med avseende på yrkeställning. Vi har därvid analyserat arbetsbyten av olika slag för personer som var tjänstemän och arbetare under de perioder, i vilka vårt material är indelat.¹ I ovanstående tabell presenteras några preliminära resultat av denna bearbetning för tjänstemän och arbetare födda 1923 beträffande byten under perioden 1/9 1953-31/8 1958.

Av tabellen framgår att de i bearbetningen ingående arbetarna gjort i genomsnitt mer än dubbelt så många byten totalt sett som tjänstemännen under den studerade perioden. I fråga om slag av byten gör vidare arbetarna fler komplexa byten än tjänstemännen, dvs. arbetarna byter oftare än tjänstemännen samtidigt både arbetsgivare och yrke eller arbetsgivare, yrke och näringsgren. Däremot tycks tjänstemännen byta mera inom

¹ Beträffande denna periodindelning kan hänvisas till uppsatsen i »Industriproblem 1960».

företagets ram, ex. de byter oftare än arbetarna yrke utan att samtidigt byta arbetsgivare. Dessa resultat kan dock delvis vara en effekt av att tjänstemännens karriär inom företaget är mer påtaglig och yrkesbytena därför lättare att rapportera till intervjuaren.

Bearbetandet av anställningshistorierna för tjänstemän och arbetare födda 1913 ger i stort sett samma resultat som presenterats ovan, medan i den yngsta undersökningsgruppen, den år 1933 födda, skillnaderna mellan tjänstemän och arbetare är mindre markanta. Det verkar ju också rimligt att tjänstemän i 20-årsåldern skall vara ungefär lika villiga till komplexa byten som unga arbetare.

Den fråga man ställer sig inför resultat av detta slag är, om den stigande andelen tjänstemän på arbetsmarknaden skall leda till minskad rörlighet både beträffande arbetsgivare och yrken eller om tjänstemännen på framtidens arbetsmarknad kommer att få ett rörlighetsmönster som mer liknar arbetarnas av idag. Den frågan kan inte besvaras ännu; vissa ansatser till svar hoppas vi dock kunna ge efter ytterligare analys av Norrköpingsmaterialet.

Löneökningars verkningar inom industrin

Denna undersökning avser att studera de följdverkningar som en avtalsmässig lönehöjning kan väntas få på företagens produktionsinriktning, tillverkningsmetoder och prissättning. Arbetet har bedrivits genom intensivstudier i ett begränsat antal företag, representerande olika industribranscher. Den provkarta på olika reaktioner som härvid framkommit har sedan kompletterats med ett omfattande material om prisrörligheten inom industrin under efterkrigstiden.

Under året har arbetet avslutats och resultaten diskuterats i olika fackkretsar. Undersökningen befinner sig för närvarande under tryckning och kommer att publiceras våren 1961.

Statistiska och ekonomiska översikter samt övrig verksamhet

Produktionsindex

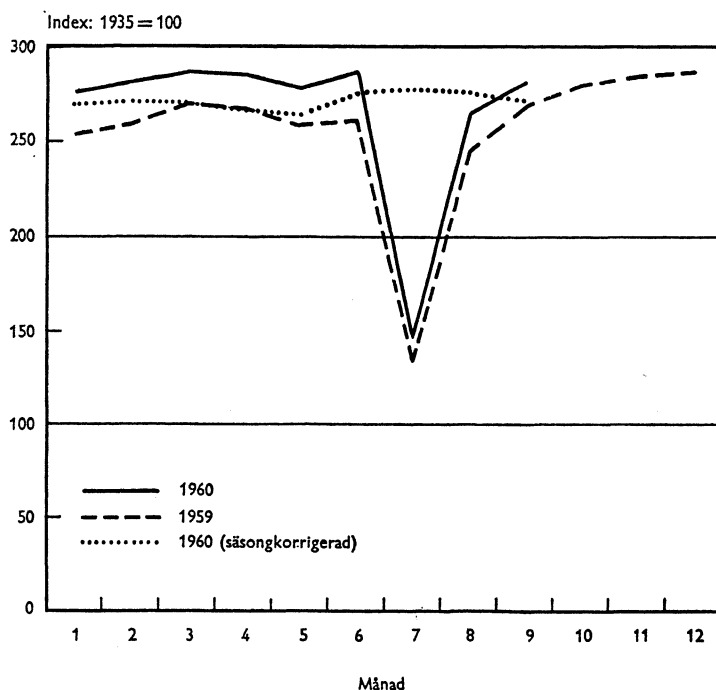
Beräkningarna av Industriförbundets produktionsindex har liksom tidigare år utförts inom institutet. Några förändringar i beräkningsmetoderna har icke vidtagits under 1960. — Nämnda index avser att mäta de kortsiktiga förändringarna i industrins produktionsvolym, månad för månad eller år från år. För mer långsiktiga jämförelser svarar Kommerskollegii produktionsindex, vilket beräknas på grundval av industristatistikens material. Industriförbundets index anknyts i efterhand till de definitiva indextalen i denna serie, vilka publiceras med drygt 1 1/2 års eftersläpning. Industriförbundets index fungerar alltså som en preliminär snabbstatistik över produktionsläget i industrin.

Utvecklingen av produktionsindex för hela industrin månadsvis de båda senaste åren redovisas i diagram 7. Det framgår där att produktionen under 1960 ökat kraftigt jämfört med 1959. I diagram 8 redovisas produktionsutvecklingen inom hela industrin årsvis från och med 1935 och kvartalsvis (säsongkorrigerat) från och med 1957. Diagrammet kompletteras med kvartalssiffror från och med 1957 för de båda huvudgrupperna kapital- och konsumtionsvaruindustri. Diagram 9 anger utvecklingen kvartalsvis i olika delbranscher (säsongkorrigerade serier, 1953 = 100).

Snabbhet kontra noggrannhet — indexproblematiken i ett nötskal

Den karaktär av snabbstatistik som kännetecknar Industriförbundets produktionsindex innebär med nödvändighet att kraven på noggrannhet inte får ställas alltför högt. För att kunna få fram siffrorna inom rimlig tid — index publiceras nu cirka 1 1/2 månad efter den aktuella månadens utgång — måste kalkylerna baseras på sådan korttidsstatistik, som snabbt kan finnas tillgänglig. Produktionsstatistik av denna typ avser i allmänhet

Diagram 7. Produktionsindex för hela industrin 1959-60

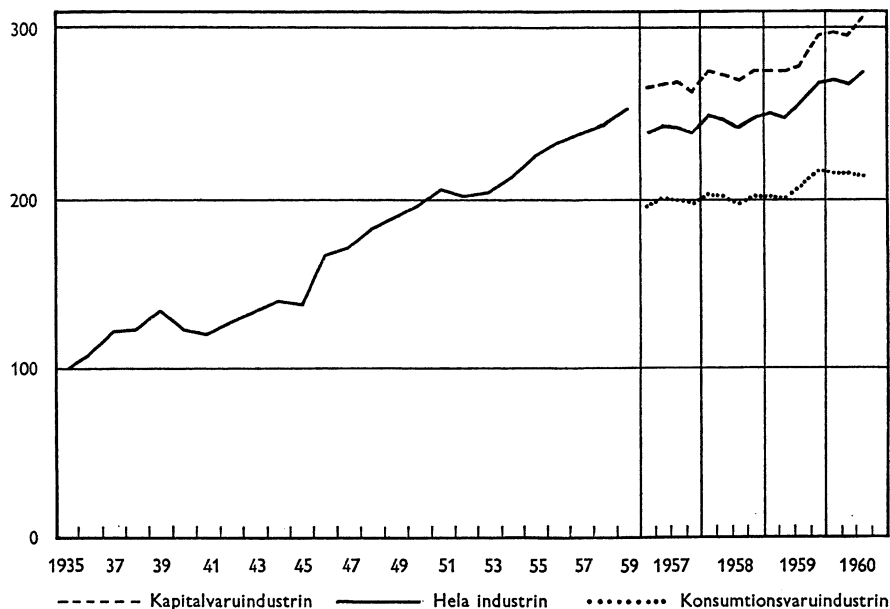

endast ett begränsat antal viktiga varor eller är sammanslagen till relativt stora varugrupper. Ofta är primärmaterialet dessutom hämtat endast från ett urval av företag. I många branscher kan man över huvud taget inte få fram uppgifter över produktionen tillräckligt snabbt. Man blir där hänvisad till att använda andra indikatorer för bedömning av produktionsutvecklingen. Som exempel därpå kan nämnas förbrukning av råvaror eller av elenergi. Den viktigaste indikatorn i sådana branscher är dock sysselsättningsstatistik över i första hand antal arbetartimmar eller antal arbetare. Sysselsättningsuppgifterna kan sedan eventuellt korrigeras med ett antagande om förändringen i produktionen per timme eller per arbetare. Så är t. ex. fallet med verkstadsindustrin, vars produktion uppskattas med hjälp av statistik över antalet arbetartimmar och ett schematiskt antagande om cirka 2 1/2 procents årlig ökning av tillverkningen per timme. Generellt kan alltså sägas att ett månadsindex över produktionen måste baseras på relativt grova indikatorer. Men då det nu finns

Diagram 8. Produktionsindex för hela industrin 1935-60

Årssiifror för hela industrin 1935-1959 och kvartalsiifror (säsongkorrigerade) för hela industrin samt kapital- respektive konsumtionsvaruindustrin 1957-1960

Index: 1935 = 100

ett behov av ett sådant samlande mått för industrin, får man i princip acceptera förfaringsättet. Samtidigt måste emellertid indexkonsumenterna vara medvetna om den osäkerhet som vidlåder beräkningarna.

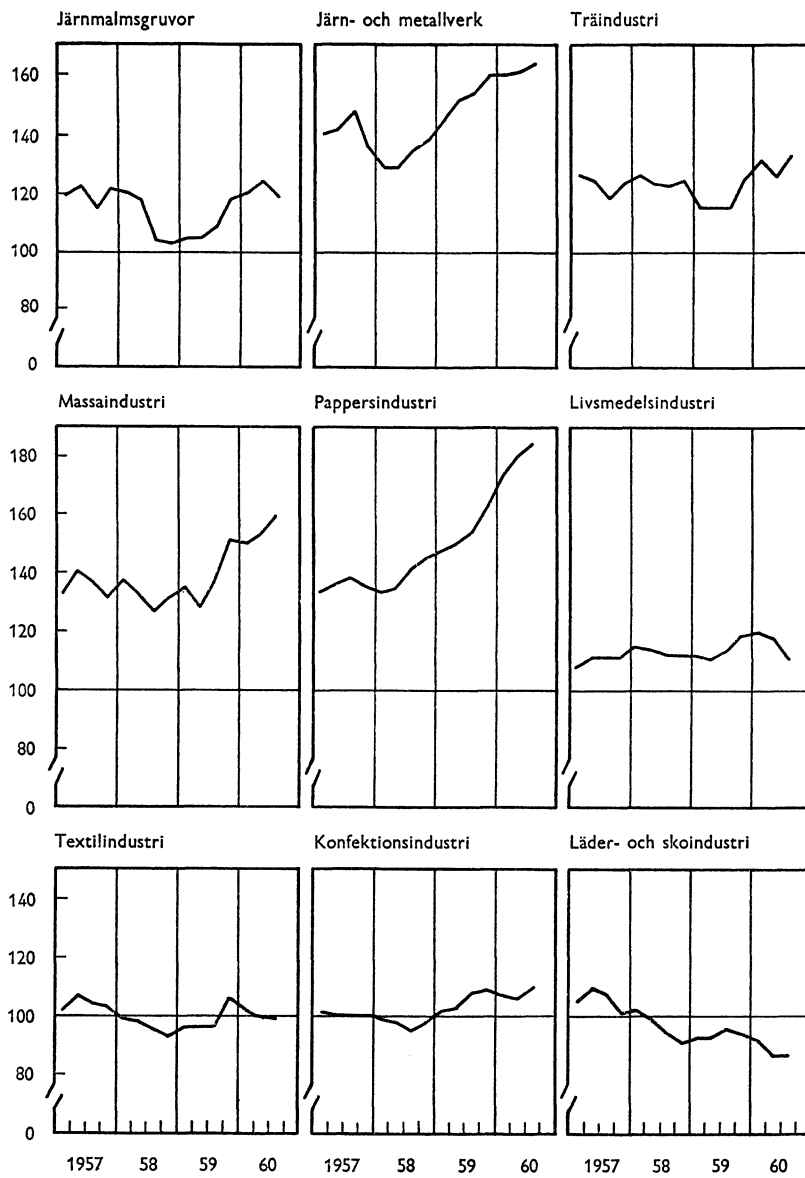
Mot bakgrunden av det sätt på vilket produktionsindex beräknas kan det vara av intresse att studera hur pass rättvisande resultatet blir. Den verkliga utvecklingen får då antagas vara avspeglad i Kommerskollegii årliga produktionsindex, som ju bygger på ett fullständigare och mer differentierat material. I nedanstående tablå anges för hela industrin under åren 1948-58 dels de definitiva talen i Kommerskollegii index, dels de preliminära siffrorna i Industriförbundets index.

Skillnaden mellan den definitiva och den preliminära indexsiffran under den tid Industriförbundets index beräknats enligt nuvarande metoder är således obetydlig för samtliga år med undantag av 1958. Denna goda överensstämmelse vad beträffar hela industrin innebär dock inte att mot-

Diagram 9. Produktionsvolymen i vissa branscher 1957-60

Säsongkorrigerade serier. Kvartalssiffror

Index: 1953 = 100

Tabell 6. Produktionsindex för hela industrin

År	Definitiv enligt Kommerskollegium	Preliminär enligt Industriförbundet
1948	183	183
1949	190	191
1950	197	197
1951	206	205
1952	202	202
1953	204	203
1954	213	213
1955	226	226
1956	234	232
1957	240	241
1958	245	238

svarande jämförelser för de olika delbranscherna ger lika gott resultat. Här finner man i allmänhet större skillnader.

Den förhållandevis stora differensen år 1958, som ju innebär att nedgången i produktionen enligt de preliminära siffrorna förbyttes i en uppgång när den definitiva uppgiften förelåg, kan till stor del förklaras av en underskattning av verkstadsindustrins produktion. Dels var sysselsättningsutvecklingen något gynnsammare än vad de preliminära uppgifterna gav vid handen. Dels visade sig det schematiska antagandet om ökningen i produktionen per timme vara alltför lågt. Detta aktualiserar frågan om man på ett bättre sätt kan mäta verkstadsindustrins produktion. För vissa delbranscher kan detta kanske ske med hjälp av uppgifter över producerade kvantiteter eller med ledning av siffror över åtgången av elenergi och råvaror. Och för de delar av verkstadsindustrin, där sysselsättningsstatistik kommer till användning, är det kanske möjligt att få en bättre och mer differentierad uppfattning om förändringarna i produktionen per arbetartimme. Det bör dock i detta sammanhang nämnas att det ovan berörda antagandet om cirka 2 1/2 procents årlig ökning av tillverkningen per timme nästan lika ofta överskattat som underskattat den faktiska förändringen.

Problemen kring beräkandet av verkstadsindustrins produktion är på

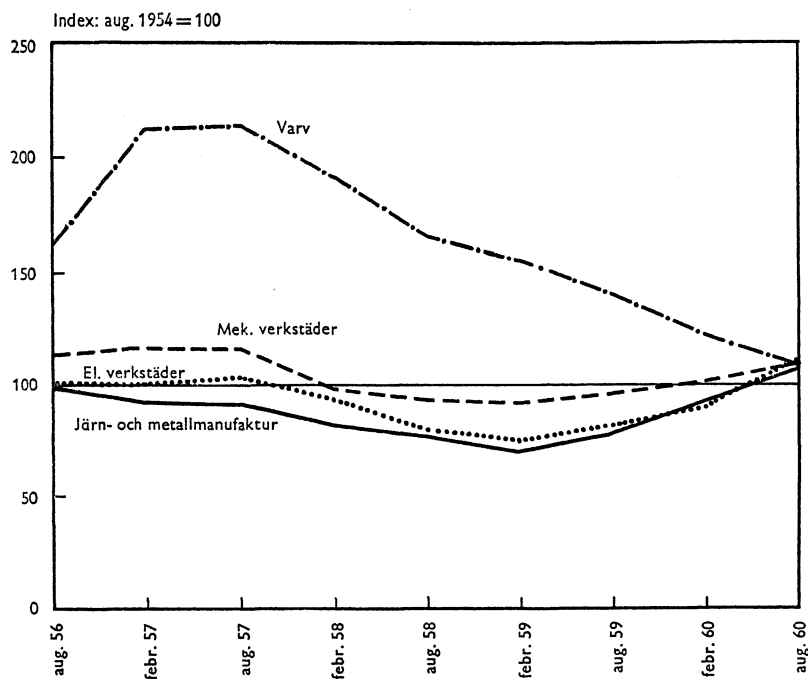
intet sätt enastående för denna bransch utan de finns i liknande eller andra former även i andra branscher. Att diskussionen här kommit att röra sig kring verkstadsindustrin beror på att branschen är så betydelsefull — den svarar för mellan 35 och 40 procent av totala industriproduktionen. Över huvud taget finns det starka skäl, som talar för en omprövning av hela beräkningsmetodiken för index. En revidering har också aktualiserats mer och mer under de senaste åren. På Kommerskollegium pågår för närvarande ett intensivt arbete med omläggning av de metoder för produktionsindex, som tillämpats där sedan mitten av 1930-talet. Bland annat har ju en ny varu- och branschnomenklatur införts i industristatistiken under 1959. Grunderna för Industriförbundets index kommer att i sinom tid anpassas till de nya principerna. Det blir alltså inom en relativt nära framtid anledning att ingående penetrera alla de frågeställningar som är förknippade med beräkandet av produktionsindex.

Verkstadsstatistik

Orderläget inom verkstadsindustrin har i vanlig ordning undersökts vid utgången av februari och augusti 1960. Statistiken omfattar över 400 företag, som tillsammans representerar drygt 60 procent av verkstadsindustrins arbetstimmar enligt industristatistiken. Arbetet har bedrivits i samarbete med Sveriges Mekanförbund och Sveriges Varvsindustri-förening. Orderstatistiken har liksom tidigare publicerats i två broschyrer.

Diagram 10 visar utvecklingen av orderstockens storlek, mätt i arbetstimmar, i de fyra verkstadsbranscherna under tiden augusti 1956–augusti 1960. I varvsindustrin har orderstocken fortsatt att minska, medan man för de tre övriga branscherna kan konstatera att den uppgångstendens, som började göra sig gällande under 1959, ytterligare förstärkts under 1960. Även orderingången har varit stigande. Detta framgår av diagram 11, som visar utvecklingen av orderingången från hemma- och exportmarknaden i verkstadsindustrin exklusive varven. På exportmarknaden, som svarar för närmare 30 procent av samtliga order, var ökningen särskilt kraftig. Av de olika delbranscherna redovisar den elektrotekniska indu-

Diagram 10. Orderstock i verkstadsindustrin augusti 1956–augusti 1960

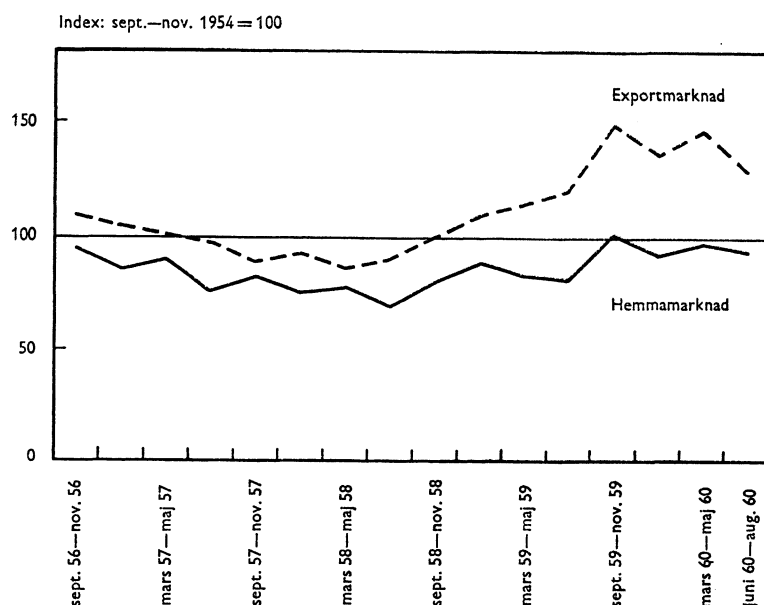
strin den största uppgången. Varvens ordergång har också ökat men den är fortfarande låg jämfört med den höga nivån för några år sedan.

Sveriges Mekanförbunds månadsstatistik över *sysselsättningen* i verkstadsindustrin har i likhet med tidigare år utarbetats inom institutet. Siffrorna för de elva första månaderna 1960 visar på en uppgång i sysselsättningen — per normalvecka om 5 1/2 arbetsdag — för branschen totalt med 7 procent jämfört med motsvarande period 1959. I samtliga delbranscher utom varven har sysselsättningen ökat kraftigt.

Industriell månadsstatistik m. m.

Industriell månadsstatistik med uppgifter och diagram över industriproduktion, export, import, byggnadsverksamhet m.m. har sammanställts och utsänts varje månad. Statistikrapporter över utvecklingen inom viktigare branscher har även regelbundet publicerats i tidningen *Arbetsgivaren*.

Diagram 11. Ordergång från hemma- och exportmarknad i verkstadsindustrin exkl. varven september 1956-augusti 1960

Det ekonomiska läget

På uppdrag av Svenska Arbetsgivareföreningen har liksom under tidigare år utarbetats tre rapporter rörande konjunkturutvecklingen. Dessa har publicerats under titeln »Det ekonomiska läget» och varit avsedda som informationsmaterial i företagsnämnderna. I varje rapport har den svenska ekonomin analyserats mot bakgrund av en redogörelse för konjunkturläget i utlandet, och då i första hand Förenta Staterna, England, Västtyskland och Frankrike. Utvecklingen i Sverige har behandlats utförligt i fråga om produktionen, sysselsättningen, investeringarna, utrikeshandeln och den ekonomiska politiken.

I samband med den första och tredje översikten har två särskilda saksunderlag färdigställts, avsedda att ligga till grund för de bildband med tal, som under namnet Ekonomisk Vårjournal och Ekonomisk Höstjournal utges av Svenska Arbetsgivareföreningen för visning vid företagens nämndsammanträden. Vårjournalen utformades som en specialöversikt om integrationen i Västeuropa.

Övrig verksamhet

Liksom tidigare har institutet även under 1960 biträtt företag och organisationer inom näringslivet med smärre utredningar och diverse annan service. Vidare har flera medarbetare vid institutet aktivt deltagit i diskussioner rörande utformningen av 1960 års folk- och bostadsräkning samt bearbetandet av denna. Sammanställningar av olika ekonomiska data har lämnats till FN, OEEC m. fl. internationella organisationer.

Institutets medarbetare har genom ett flertal föredrag och artiklar medverkat i den ekonomiska debatten. I allmänhet har dessa framträdanden haft direkt anknytning till publicerade eller pågående undersökningar.

I anslutning till institutets 20-årsjubileum anordnades i januari 1960 en kontaktkonferens med deltagande av omkring 400 representanter för näringslivet. Vid detta tillfälle gavs genom korta anföranden en allmän överblick över institutets arbete.

Kontakten med grannländernas utredningsinstitut har varit livlig under året. Sålunda har bland annat en medarbetare vid IUI en längre tid vistats i Oslo i utbyte mot en kollega vid Næringsøkonomisk Forskningsinstitut.

Institutets chef har under året varit ledamot av Utredningsrådet, expert i 1959 års långtidsutredning och, likaledes som expert, inträtt i den allmänna skatteberedningen. IUI:s biträdande forskningschef har utsetts till sekreterare i Bankoutskottet.

Publikationer utgivna av Industriens Utredningsinstitut*

Industrieföretagets produktionseffektivitet. Erik Ruist (1960). 108 s.	20:—
Industriproblem 1960 (1960). 186 s. Utgången.	15:—
Studier i bilismens ekonomi. Jan Wallander (1958). 364 s.	35:—
Den textila konsumtionen. John Ekström (1958). 289 s.	—
Den privata konsumtionen i Sverige 1931-65. Ragnar Bentzel m. fl. (1957). 475 s.	38:—
Strukturumvandlingen i jordbruket. Odd Gulbrandsen (1957). 252 s.	24:50
Sveriges industri och europamarknaden. Ingvar Svennilson och Ingvar Petzäll (1957). Multilith. 71 s. Utgången.	6:50
Bilägaren och bilen (1956). 112 s.	9:50
Industrien och förgubbningen (1955). 128 s.	7:—
Kemisk industri. Alv Elshult och Ingvar Svennilson under medverkan av Hans Wagner (1955). 215 s.	14:—
Nationaliseringen i England. Erik Höök (1955). Multilith. 88 s.	4:—
Bostadsefterfrågan — med hänsyn till hushållens inkomster och sammansättning. Stig Rydorff (1955). Stencil. 88 s. Utgången.	5:—
Svensk television. Efterfrågan, tillverkning, import. En prognos (1954). Stencil. 135 s.	3:—
Den fria världens råvaruförsörjning (1954). 215 s. Utgången.	8:—
Tjänstemännen och den industriella omvandlingen. Erik Höök (1953). 114 s.	5:50
Svenskt distributionsväsende. Roland Artle (1952). 238 s. Utgången.	14:—
Befolkningsutveckling och arbetskraftförsörjning. Erik Höök (1952). 193 s.	14:—
Svenskt transportväsende. Carl Wilhelm Petri (1952). 294 s. Utgången.	14:—
Inkomstfördelningen i Sverige. Ragnar Bentzel (1952). 227 s.	14:—
Svensk industriell företagarkerksamhet, band 1 och 2. Erik Dahmén (1950). 428 + 295 s.	28:—

Smätrycksserien

1960

20. IUI's bilprognos — genomgång och revidering 1960. Jan Wallander — Bertil Olsson. 8 s.	3:50
19. Prisdifferentiering inom handeln. En studie av köparprestationer ur leverantörens synpunkt. Lars Lidén — Bengt A. Holmberg. 118 s.	10:—
18. IUI's konsumtionsprognos för år 1965. En granskning och revidering. Göran Albinsson, Ragnar Bentzel, Georg Danielsson, John Ekström och Odd Gulbrandsen. 106 s.	9:50

1959

17. Perspektiv på Västeuropas utveckling 1955-75. Ingvar Svennilson. 85 s. Utgången	9:50
16. Skiftarbete i verkstadsindustrin. En undersökning rörande de ekonomiska förutsättningarna. Lars Lidén — Jan Wallander. 131 s. Utgången	9:50
15. Kapitalbildningsproblemet. Några samhällsekonomiska synpunkter. Erik Dahmén. 78 s.	9:50
14. Användning av befolkningsregistret för undersökning av arbetskraftens rörlighet — en metodstudie. Jan Gillberg — Bengt G. Rundblad. 14 s.	3:50

* Här har upptagits de senare årens publikationer. En fullständig förteckning kan erhållas på begäran.